

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravništvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Slovenska mladina itd. — Pedagogičski iveri. — Čriček. — Marka Fabija Kvintijana govorniški pouk. — Botanični listi. — V zadevi „zaveze slovenskih učiteljskih društev“. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

 Vse p. n. prejemnike našega lista, ki so z naročnino zaostali, še enkrat vljudno prosimo, da svoj dolg vsaj do prihodnje številke blagovoljno poravnajo, da zamoremo potem tudi mi tiskovne troške, ki so vže precej narasli, poravnati. Upravništvo.

Slovenska mladina

v proslavo štiridesetletnega vladanja presvitlega cesarja
Franca Jožefa I.

1. Slovesni zbor.

Oj, Avstrija, ti dom krasán,	Že štirideset preslavnih let	Bog živi, slavni Te vladar!
Ti slave naše vrt cvetán,	Raduje avstrijski svet	In čuvaj srečnega vsigdar
Dan sreče te obseva.	Se svojega cesarja.	Te v blagor domovine.
Naródi tvoji veselé	Žnjim čas odprl se nam je nov,	Le ózri danes se vesel
Navdušeno se tega dné,	Obilni sad in blagoslov	Na vspehe svojih vrlih děl
Ki srca jim ogreva.	Nebó nam ž njim podarja.	In vživaj čast očine.

2. Slavno in blagovito vladanje cesarja Franca Jožefa I. 1848—1888. (Deklamacija.)

Oj, dolga doba štiridesetih let!	Franc Jožef, kot junak srčan zatri!
Priklil je mnog, a tudi mnog ospél se cvet	Sovražne je vezí in spet odprl
V dogodkih je svetovne zgodovine,	Blaginji je in slavi novo pot,
A v delih naše lepe domovine	Ki čast razglaša Avstrije povsod.
Blaginje glej, odseva spešna rast,	Potihnili pa besni so viharji,
Krdél nebrojnih meč, ponos in čast.	In dan zasinil je v veseli zarji,
Oj slavna doba štiridesetih let!	Oj, dan svobode, sreče in mirú,
Ko naš je dom, ko Avstrije prostrani svet	Ki ljudstvu naj donášal bi sadú:
Krepkó pospél se je iz splošne reve	Franc Jožef umnega se gospodarja
In srečno vse prestal viharne dneve,	In skrbnega pokazal je vladarja.
Ki na nj od vseh strani srdit obraz	Postave nam njegove značijo modrost,
Obračali v pogubo so tačas.	Pravica veje ž njih in naša vsa dolžnost
Oj, srečna doba štiridesetih let!	Umetnost, znanstvo se pri nas odgrinja,
Kedo ne hvalil tebe danes bi zavzet?	Óbrt in gospodarstvo vso prošinja,
Ti nam si dala modrega vladarja	Železni tir prodira že goré.
In blagega deželam gospodarja:	In naših bark bogato je morjé.

Kedó pa storil je to vrlo delo,
Ki bode v poznih časih še slovelo?
Oj, Ti, rodu Habsburškega najblažji cvet,
Ta vspeh je Tvoj, slavljenee štiridesetih let!

Hvaležni toraj vzdihamo k višavi,
Franc Jožef, za Te zdaj v molitvi pravi,
Da bi še mnogo, mnogo slavnih let
Ti v lasti bil naš avstrijsanski svet!

3. Molitev za cesarja.

Pred Tabo, večni Oče,
Otroci zbrani smo,
Usliši prošnje vroče,
Molitev srčno to.

Do zdaj si milostljivo Ti Saj Francu Jožefu zvestó
Ohranil milega cesarja, Vsi hočemo udani biti;
Dodeli pa, da sreče zarja Pomagaj, Bog, da izpolniti
Še sije mu prihodnje dni. Obljubo to nam bo lahkó.

4. Zahvala otrok cesarju Francu Jožefu I.

(Deklamacija.)

To je radosti dan krasán,
Od narodov vseh praznován,
Kar Avstrija jih hrani:
Ljubezen do cesarja je,
Ki danes jih edini vse,
Saj v skrb so vsi mu dani,
In kaj se ne bi mi tedaj
Otroci veselili zdaj
Preblagega vladarja.
Kot oče čuva nas skrbnó,
Kot oče z milostno rokó
On s srečo nas obdarja.
Prostrán oskrbel vam je vrt,
Ki vsem v blaginjo je odprt,
In kjer srečé se blaži.
Ta vrt pa naša šola je,
Ki vzbuja nas za dobro vse
In nam duhá tolaži,

Kakó bi torej zdaj se mi
Cesarskemu očetu vsi
Za dar ta zahvalili?
Oj, prva skrb nam bodi tá,
Da, kar nam v moči bo duhá
Vse bomo dopolnili.
In dokler nam mladost cveté
Pripravljeno svoje srečé
Za blage čute imejmo.
Da vrt pa naš za pozni čas
Obilni sad rodi za nas,
Le skrbno ga posejmo.
Saj skorej nam odprt bo pot
V življenje, ko se nam drugod
Obraz svetá odgrne.
Takrat pa le domovju v prid
Se ves naš trud in vsak izid
Z veseljem naj obrne.

In če sovražnik vihrajóč
Nad nas poslal bo svojo moč,
Ne bomo se ge bali:
Naj le hrumi besneči grom,
Mi za cesarja in za dom
Vsi zvesto bomo stali.

Jos. Pintar.

Pedagogiški iveri.

Napisal Ivan Bano.

1. „Kar koli delaš, delaj previdno pa glej na izid“. Ta rek naj ima učitelj vedno pred očmi; osobito pa, ko mu je kaznjevati neposlušno mladino. Preiskuje naj natančno vsak pregrešek, predno zbog istega kaznuje in še le po treznem prevdarku naj naloži primerno kazen. Nezasluženo kazen si otrok

vse svoje življenje zapomni, smatra svojega učitelja za nepravičnega in primeri se lahko, da mu še v poznejših letih, ko odraste, to očita. Tako očitane mora hudo dčti učitelju; vse drugače pa mu mora biti pri srečju, če sliši od nekdanjih svojih učencev, da je bil mož na pravem mestu, mož strog, a pravičen in blag. Če je razjarjen, naj se čuva, da mu ne uide iz ust kaka psovka. Občutljivemu otroku je to neznosno; hudobni otrok se pa taki besedi še rōga. Vzganjanje učiteljevo trpi vsled take nepremišljenosti veliko škodo. Varuje naj se tudi, koj kaznovati kakega učenca, ko mu ga je kateri součencev zatožil. Otroci mnogokrat preradi lažejo in če opazijo, da učitelj rad posluša njihove tožbe, bo imel vsak dan večje število ovaduhov in na ta način vzgaja hinavce, ki so človeški družbi najnevarnejša sodrga.

2. Mnogo se je vže govorilo in pisalo gledé domačih nalog. Nekateri se domačim nalogam upirajo, kolikor morejo in znajo; drugi jih pa zagovarjajo. Zadnji pravijo poleg drugega tudi, da domače naloge posredujejo med šolo in domačo hišo; kajti stariši se lahko uvérijo, kako njihovi otroci napredujejo in kaj se učé. Stopimo tudi mi v kolo zagovornikov! — Pri nalaganju domačih nalog naj bo pa učitelj previden, da ne naloži učencem, česar njih duh ne oblada; naloga naj bo primerna vselej duševnemu razvitku učencev, da jim ne bo treba pomoči starišev in drugih sorodnikov; naloge pa naj ne bodo tudi pregoste in preobširne. Eno ali dve nalogi na teden učenec rad naredi; toda preobširne naloge se vsak boji in je znabiti tudi izdelati ne more. Pravijo, da je neka učiteljica naložila učenkam od sobote do ponedeljka od številke 880,788.889 po 629 tolikokrat odštevat, da dobé ostanek 0. Učenke so računile in računile, a orjaško število se ni hotelo zmanjšati. Ko so vže po več ur odštevale, so prosile sè solznimi očmi, naj jim sorodniki pomagajo. Ti so se trudili in trudili; a zastónj! — Učiteljica se je prenaglila; kajti, ko bi od orjaškega števila po 629 v 1 minuti trikrat odšteval, bi potreboval v popolno rešitev te naloge 1³/₄ leta.

3. Učitelji so v prvih letih svojega delovanja navadno zeló nestrpljivi. Če jim ne gre spod rok, kakor si želé, postanejo srditi in otožni, jezé se na sé in na neugodne razmere, ki so jih prisilile, v težaven stan. Ako jim mali ne napredujejo v učnih predmetih, jih kaznujejo, da je joj! In zakaj vse to? Ker so včasih iz samega častiljubja prevneti ali pa, ker se bojé, da bi bili vsled slabega napredka slabo klasifikovani in bi se radi tega ne vspeli za eno stopinjo više. Pri pouku, in to osobito pri malih, se ne smemo preveč razgreti; kar ne gre danes, pojde znabiti jutri. Če je med malimi par siromakov na duhu, ne mučimo jih, da ne postanejo še večji bedaki. Pustimo jih, ko se prepričamo o njih duševni bēdi, lepo v miru in ohranimo si jih za prihodnje leto. Mala škoda je, če zna tak revež še le eno leto kasneje svoje ime napisati, če le normalno razviti učenci dobro napredujejo.

4. „Učitelj mora napredovati“, slišimo mnogokrat. Priporočá se mu branje knjig in strokovnih časnikov, vdeležitev učiteljskih zborovanj itd. Nekateri pa mu tudi prav toplo priporočajo, naj si napravi dnevnik, v katerega naj vsak dan pridno vpisuje: pogréske v odgoji in pouku; dobra in slaba svojstva šolske mladine; vspehe pohvale in graje; misli, ki so se mu vzbudile med branjem znanstvenega gradiva, nazōre svojih sodrugov v odgoji in pouku itd.

5. Pouk mora biti vzgojevalen in da je res takšen se je učitelju ravnati po sledečih jedernatih stavkih: 1. Uk naj ne bo igrača, ampak resno delo. 2. Učitelj naj se ne zadovolji z nobenim izdelkom, ki ne vstreza zahtevani nalogi. 3. Vsakokrat naj se uči malo, a to korenito. 4. Uk naj bo, kolikor mogoče, nazoren. 5. Učenci se morajo v vsakej reči, ki jo poznajo, točno in jasno izraziti. 6. Učitelj se mora za pouk vestno pripravljati. 7. Učitelj se ne sme pri pouku — izvzemši branje — nikakoršne knjige posluževati. 8. Poučevaje naj učitelj, ne teka sem ter tja po šoli, ampak naj mirno na mestu stoji. 9. Učitelj naj bo prvi v šoli in zadnji naj gre iz šole. 10. Učitelj naj ne kaznuje nobenega učenca sè zaporom, če ga ne more sam nadzorovati. 11. Učitelj naj se véde dostojno in poslužuje naj se pravilnega govora. 12. Kazen naj bo salata, v katerej je več olja, ko kisa. 13. V šoli naj vlada vzgleden red: vsaka reč na svojem mestu. 14. Učitelj naj ne trpi nesnage pri učencih niti na životu, niti na obleki. (Pravijo, da so bili nekje otroci tako polni počasne „Pediculus vestimenti“, da se je morala šola zapreti, dok se je neljubi gost zatrl.)

6. Učitelj naj bo natančen, točen, vesten in skrben; nikoli pa naj ne bo prenapet. Popravlja je pismene izdelke z učenci, naj ne ropota zbog malenkostnih pogreškov; če najde v kakej pisanki polno luno črne barve, naj se ne jezi prehudo na malega slikarja, ki je ščep nehotoma naslikal, ker je bil znabiti tintnik prepoln, ali pa, ker je imel slabo pero. Če postanejo mali včasih nekoliko nemirni, kar se osobito o velikej vročini rado zgodi, naj jih zbog tega ne ožigosa. Če najde pod klopmi kak košček papirja, naj se mu ne ježijo koj lasjé. Mali včasih pozabijo odkriti se in pozdraviti; podučí naj jih prijazno; ne pa nad njimi vpiti. Nekateri učitelji zahtevajo, da se jim učenci priklanajo, ko k tabli prihajajo; to nas spominja na šege zastarele, na običaje pri vzhodnih narodih. Človek naj se vadi ravne hoje in stoje, ne pa malovrednega priklanjanja.

7. Učitelj mnogo pripomore k rednemu obiskovanju šole, če z učenci ljubeznjivo-resno ravna in če se trudi, da ž njimi napreduje. Če se pa navzlic temu primeri, da sem ter tja kak učenec brez tehtnega vzroka izostane, naj ga prihodnji dan, ko pride v šolo, pridrži po šoli in naj mu da kaj pisati ali pa računati. Drugič učenec brez veljavnega vzroka ne bo zamudil šole in celó stariše bo prosil, naj ga pusté v šolo, če bi ga hoteli doma pridržati.

Čriček.

Spisal prof. J. Koprivnik.

Že čriček prepeva,
Ne more več spat';
V trgatév veleva,
Spet pojdemo brat'.
Nar. pes.

Moj ded po materi je imel vinograd na pohorskem znožju nad Radano vasjo, eno uro hoda po Dravinski dolini od Konjic proti Zrečam. Tukaj so se zbrali vsako leto za časa trgatve njegovi precej obilnoštevilni vnuki.

Leta 1858. bil sem jaz — tedaj 8 let star — prvokrat med njimi. Bil je krasen dan, vse se je radovalo. Brentači so vriskali, ženske so prepevale mične pesmi in možnarji so pokali, da je grmelo prek gričev in Dravinske doline. Tujec, ki je tod potoval in slovensko gostoljubnost vžival, spomnil se je pozneje gotovo večkrat prijetnih ur, katere je preživel med veselimi Slovenci v trgatvi ter zadovoljen rekel sam sebi:

V trgatvi slovenski v jeseni sem bil,
Vsak dan se pri drugih ljudeh veselil.

Dočim so domači in najeti delavci veseli opravljali svoje delo, skakali smo otroci brezskrbno okoli teško obloženega trsja in brajd ter zobali sladko grozdlje. Proti večeru so jeli na ves glas čvrčeti črički. Ker ni pri nas više na Pohorju teh „pevcev“, slišal sem jih tó pot prvokrat. „Kaj pa tako čvrči?“ vprašam torej hitro mater. „To je čriček“, odgovori mati, jutre ti ga že pokažem. In zares, drugi dan pokaže mi mati neko blede-zeleno, vitko živalico rekoč: „To je čriček, dobro ga poglej!“ Pozneje sem se prepričal, da ni bila mati prave zadela, pokazala mi je namesto črička njemu — posebno samici — podobno dolgonogo stenico. Črička sploh ni lahko zaslediti. Če se bližaš brajdi, trsu ali grmu, kjer čvrči „ptiček“, hitro ti odreže „pesem“ in se skrije. Trditi se sme o njem, da ga je že vsakdo slišal, malokdo pa še videl.

Tudi strokovnjaki črička v obče prav malo poznajo. Sloviti učenjak Brehm ga v svojem velikem delu „Das Thierleben“, izdanem v 10. debelih knjigah, še ne omeni. Isto tako ga ne poznajo: Leunis, „Synopsis der Thierkunde“, Tschudi, „Das Thierleben der Alpenwelt“, Schmarda, „Zoologie“ i. dr.

Ker je pa živalica zelo zanimiva, ne samo za strokovnjaka, nego za vsakega prijatelja narave, in ker se posebno pri nas po Slovenskem prepogosto nahaja, hočem jo natančneje popisati in njeno življenje narisati, kolikor sem ga mogel v slednjih letih opazovati. Vpletel bom v črtico tudi podatke o čričku, ki sem jih dobil od ljubeznjivega in visokoučenega našega rojaka gosp. profesorja dra. Hoffer-ja v Gradcu, od marljivega pisatelja slovenskega na prirodopisnem polju gosp. prof. Schreiner-ja v Balcanu in nekaterih drugih prijateljev narave, in katere sem posnel iz knjige „Prodromus der europäischen Orthopteren von C. Brunner v. Wattenwyl, Leipzig 1882“, katero mi je poslal tudi gosp. prof. dr. Hoffer.

Čriček, čeriček, čerič, čirič ali čurk, Weingrille (po Slovenskih goricah okrajšano Weingerl) Weinhähnchen (pri sv. Ani na Krembergu Weinhähndl, Leshähndl — Košar), po nekaterih krajih napačno Weincikade, italienische Grille je uvrstiti med ravnokrilec (orthoptera) in sicer med roda kobilic (locustidae in čvrčkov (gryllidae). Med ta dva roda ga moramo postaviti, ker jednači po telesu čvrčkom, živi pa kakor kobilice. V čričku najdemo tako rekoč prehod od locostidov na gryllide. Znanstveno ime mu je: *Oecanthus italicus* Serv., *Oec. pellucens* Scop., *Oec. aqueus* Fisch., *Acheta italica* Fab., *A. aquea* Fab., *A. Allioni* Fabr., *Gryllus italicus* Oliv., *G. pellucens* Scop., *G. aqueus* Kittary, *Gryllomyia italica* Seidl, *Mecconema varia* Fisch, *Semblis lutaria* Petagna. Zaporedoma na slovenski jezik preložena imena pomenijo blizoma: Cvetosehnik laški, ev. prosojni, ev. vodosvitli, čirič laški, čir. vodočisti,

čir. Allioni-jev, čvrček laški, čv. prosojni, čv. vodosvitli, čvrčekmuha laška, makoselnik raznovrstni — — —?

G. dr. Hoffer mi piše o čričku to-le: V Panzer-jevi Fauna Germanica, 22. snopič 17 najdem o čričku (*Oecanthus italicus* Serv.) sledeče: „*Acheta italica* Fab., die italienische Grille. Skržad laški je bledežolte glave in bledežoltih prsi; ima kakor steklo svetle krilne pokrovke, dolge kakor krila. Fabr. Ent. Syst. T. III. n. 16. p. 32. — Čvrček prosojni Scop. se nahaja pogosto v Gorici in se skriva po leti pod liste dreves in vinske trte; po večerih rahlo prepevajoč, pazi na došlece ter utihne pri najmanjšem šumu. Wulfen — Čvrček prosojnik Scop. Ent. carn. n. 325 obsque icone: Barve je vsa živalica belkaste, oči so črne; glava je podolgovata in vpognena. Usta so topa z dolgimi spodnjimi čeljustmi, tipala ima 4, gornji dve sta tri-, spodnji dve dvočlenati. Tipalnici sta nitkasti in daljši od telesa. Prsi so podolgovate in vitke, zadek je zgoraj vdrt, podolgovat, belkast in prosojen. Pokrovke leže na telesu, so daljše od telesa, okrožene, svetle kakor steklo in se končajo v umazano žolto ost. V njih se nahajajo tri vzvišene, na pošev postavljene žile, koje stvarjajo skupaj podobo X-a.*) Krila so bela, svetla kakor steklo, prozorna in molé čez telo. Noge so belkaste in prozorne; zadnji sta zelo veliki ter vstvarjeni za skakanje. Golena imata 2 vrsti bodic in sta zobati kakor žaga.“

Iz imenovane Brunner v. Wattenwyl-ove knjige povzamem:

Ta (namreč čriček), mnogokrat popisana žuželka se odlikuje med vsemi evropskimi čvrčki po svoji nežni obliki in svetli barvi in je cvetlična žival (*Blumenthier*), katera po solnčnem zahodu noter do pozne noči zelo glasno čvrči. str. 422.

Oecanthidae: Svojta (*Zunft*) obseza cvetlične živali, katere so v Evropi zastopane po eni sami vrsti, znanem čričku (*Weinhähnchen*). Odlikujejo se z zelo tankimi nogami. Zadnji stegni sta proti koncu stanjšani. Zadnja golena sta daljša od stegov ter z dvojnimi bodicami posajena. str. 420.

Oecanthus Serv.: Telo je navzdol stisneno in podolgovato. Glava je vodoravno zategla. Teme je ravno, senca poševna in nepretrgano v čelo prehajajoča. Oči so okrogle ter nekoliko vzbočene. Pikčastih očese ni. Tipalnice so zelo dolge in krhke. Predprsi so dolge in zgoraj sploščene z navzdol zavilnjenim, mnogo daljšim, kakor širokim ščitom. Krilne pokrovke so pri obeh spolih daljše od zadka, pri samici ozke ter priostrene, pri samcu proti zadkovim bodicam širje z jajčastim robom ter s harpo (aparatom za petje), ki nima poprečnih žilic: potem z velikim srealom (veliko kožnato polje v harpi), v katerem sta dve poprečni žili; s poljem, ki je po dolgem vse zlebčnate, in s polumerno (radialno) žilo, katera odda pri obeh spolih proti notranjemu robu pokrovke 8—10 poševnih vejic. Krila, na miru zadi priostrena, pokrovke presejajoča, so pri samcu včasih krajša od teh (pokrovk). Noge so zelo šibke. Zadnji stegni sta ozki in se od zgornjega koneca proti spodnjemu počasi stanjšata. Prednji goleni sta stisnjeni, vsaka z odprtim bobničem. Golena zadnjih nog sta dolgi, zelo tanki, zgoraj po obeh robih z bodicami, ki stojé nekoliko vsaksebi, posajeni razen teh še z zelo majhnimi, gostimi bodičicami oboroženi. Stopala so ozka ter stisnena, prvi člen zadnjega sto-

*) Podoba tiskanega X-a v krilnih pokrovkah nahaja se le pri samcu, pri samici je ni.

pala ni niti žlebcnat niti zobčast. Zadek je ozek. Tipala (v grizalih) so pri obeh spolih prav dolga in dlakasta. Plošča pod spolilom je čolnkasta, precej razširjena ter okrožena. Vrtalo je popolnoma ravno, konec pa je odebljen, nazobljen ter črn. Jajca so dolgo-valjasta.

Scopuli piše o barvi in velikosti:

Ves bledoslammato žolt, belkasto nahuljen.

	pri samcu (♂)	pri samici (♀)
Dolgost telesa:	9 — 15 mm	11 — 14 mm
„ predprs:	2 — 2.8 „	2.2 — 2.5 „
„ kril:	10 — 15 „	9.5 — 11 „
„ zadnjih golenov:	7.5 — 9 „	8 — 9.8 „
„ vrtala:	— —	6 — 7.5 „ *)

Brez ozira na te popise popisal bom črička po svojem in bolj poljudno ter narisal njegovo življenje, kolikor sem ga v slednjih sedmih letih opazoval.

(Dalje prih.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Nadalje obdolžujejo retoriko, da rabi nepoštena sredstva, česar nobena druga umetnost ne stori, češ da neresnico govori in strasti vzbuja. Pa izmed teh ni nobeno nečastno, kedar se iz dobrega namena zgodi, in zatóraj ni nobeno pogrešek. Saj je včasih tudi modrijanu dovoljeno lagati, in govornik je primoran sree ganiti, ako ne more na drug način sodnika za pravičnost pridobiti. Kajti dostikrat sodijo neizkušeni ljudje, kateri se imajo ravno v ta namen varati, da se v sodbi ne zmotijo. Če bi mi bili dani modri sodniki, če bi se nahajali v vsakem zboru in pri vsakem posvetovanju modrijani: ne bi nič veljala zavidnost, nič priljubljenost, nič predsodki in kvive priče: delokrog zgovornosti bil bi zelo majhen in ona bi nam služila le v zabavo. Ker so pa poslušalci omahljivi in ker je resnica tolikim nezgodam podvržena: treba je s zvižajo boriti se in vse v prid porabiti, kajti kdor je bil s pravega pota odgnan, da se le po kakem drugem ovinku nazaj pripeljati.

Najbolj pa leté psovke na retoriko zaradi tega, da se ena in ista stvar zagovarja in pobija. Nasprotniki pravijo: nobena umetnost si ni v nasprotju, retorika si je; nobena umetnost ne spodkopava svojega dela, retorika stori to; takisto uči stvari, ki se smejo ali ne smejo govoriti, in toraj ni umetnost zaradi tega, ker uči, kar se govoriti ne sme, ali pa zaradi tega, ker uči, kar je treba govoriti, pa tudi njegovo nasprotje? Vse to pa zadeva očividno ono retoriko, ki ni v nobeni dotiki s poštenjakom in krepostjo samo. Z jedno besedo, kjer je stvar krivična, nima retorika ničesar opraviti, tako da bi se moral zarés čudež zgoditi, da bi govornik, to je poštenjak, stvar zagovarjal in pobijal. Ker je pa tudi to narava stvarij, da sta včasih dva učenjaka o pravični stvari raz-

*) Vsi popisi pisani so v latinščini, gg. prof. Casper in Fon sta mi jih pomagala preložiti, za kar se jima na tem mestu zahvalim. Pis.

ličnega mnenja, (semtertje se celo misli, da se bodeta pripravala) hočem na to odgovoriti in sicer tako, da postane očitno, da so ti ugovori zastoj izmišljeni tudi zoper one, ki ime govornika zlobnemu značaju privedati blagovolijo. Kajti retorika ni nikakor v nasprotju sama seboj. Stvar se namreč zaplete sè stvarjo, ne pa retorika sama seboj. Če se dva pripravata, ki sta se taistega predmeta naučila, se vendar zaradi tega umetnost ne bo nehala, ki je bila obema predavana; v drugem oziru se tudi borstvo ne neha, ker se dostikrat gladjatorji, od taistega učitelja izurjeni, sprimejo; tudi krmarstvo ne, ker se v pomorskih bitkah eden krmar drugemu zoperstavlja; tudi vojskovodstvo se ne neha zaradi tega, ker se vojskovođa z vojskovodjo bojuje. Takisto tudi retorika ne spodkopava svojega dela. Saj govornik ne pobija svojih trditev, še manj pa retorika, ker se bodo pri onih, ki njen namen v pregovarjanje devajo, ali če se slučajno dva poštenjaka pripravati začneta, resnici podobne stvari iskale; če je pa ktera stvar bolj verojetna kakor druga vendar ni v nasprotju z ono, ki je verojetna. Kajti kakor ni v nasprotju bolj belo z belim in bolj sladko sè sladkim, tako tudi ni nasprotno verojetnejše verojetnemu. Retorika tudi ne uči tega kar se ne sme govoriti niti nasprotnega temu, kar se sme govoriti, ampak to, kar sme v vsaki stvari govoriti. Vendar se govornik, če tudi ponajvečkrat, ne bode vselej resnice držal; ampak včasih zahteva občna korist, da celo neresnico brani.

Še ti-le ugovori se navajajo v Ciceronovi knjigi o govorniku: Umetnost obsega one stvari, katere znamo; govornikov posel je vtemeljen na mnenju, ne na znanosti, češ da pred nevednimi ljudmi govori in včasih govori, česar ne zna. Drugo, namreč, ali sodnik ve, o čem se govori, nima z govorništvom nič opraviti; na prvo bo treba odgovoriti. Umetnost obsega one stvari, katere znamo. Retorika je umetnost dobro govoriti, govornik pa zna dobro govoriti. Pa on ne ve, je li prav, kar govori. Tudi oni ne vejo, ki učijo, da vse stvari nastajajo iz ognja, ali vode, ali štirih elementov ali atomov; takisto tudi oni ne, ki daljavo zvezd preiskujejo in velikost solca in meseca; in vendar imenujejo svoj posel umetnost.

Če pa dokazi učinijo, da oni teh stvari ne menijo, ampak vsled dokaznih razlogov vedó; znajo dokazi govorniku taisto storiti. Pa on ne ve, je-li njegova stvar resnična. Tudi zdravnik ne ve, je-li onega zarés glava boli, ki to trdi; vendar ga bo zdravil, ker trditev kot resnično zmatra, in zdravništvo ostane vzbog tega vendar umetnost. Vselej tudi ni namen retorike resnico govoriti, pač pa verojetno; a ona je uverjena o tem, kar govori. Nasprotniki še temu pristavljajo, da zagovorniki v eni pravdi to pobijajo, kar v drugi branijo. A to ni pogršek umetnosti, ampak dotičnega govornika. To so najvažnejše točke, ki se retoriki očitajo; druge so manj važne ali pa so iz taistih virov vzete.

Da je pa retorika umetnost, da se na kratko dokazati. Bodi si namreč, kakor je Kleant storil, pa je umetnost vzmožnost, ki pot, t. j. red kaže: tedaj gotovo nihče ne bi dvomil, da se v dobrem govoru tak pot in tak red pokaže; bodi si, da se držimo one skoraj občno pohvaljene definicije, da sèstaje umetnost iz soglasnih in v koristno svrho življenja souvežbanih znanostij: torej hočem takoj dokazati, da se vse to v retoriki nahaja. Ali ne obsega preiskav in vadeb kakor druge umetnosti? Če je dialektika umetnost in to je skoraj gotovo, potem je tudi retorika umetnost, ker se od one bolj po načinu kakor po plemenu

razlikuje. Pa tudi to se ne sme prezreti, da je ono umetnost v čemur eden delo neumetno zvršuje, drugi pa umetno, in pa kjer tisti bolje napreduje, ki se je nje učil, kakor oni, ki se je ni učil. In vendar prekaša v retorskem poslovanju ne samo učenjak neučenega, ampak tudi učenejši manj učenega; kajti drugače bi ne bilo toliko pravih in tako odličnih učiteljev; to more vsak priznati posebno pa jaz, ki teorije govora ne ločim od poštenjaka.

Poglavje 18.

II katerim umetnostim se prišteva retorika?

Nekatere umetnosti so vtemeljene na premišljevanju, t. j. na vzpoznanju in prevdarjanju stvari n. pr. zvezdoznanstvo, ki ne zahteva nobenega dejanja, ampak je zadovoljno z razumnostjo stvari, s katerimi se peča, in se torej teoretika umetnost imenuje; druge imajo za podlago delovanje, katero je njihov namen in se z delom dovrši, tako da ni po dovršenem delu nič več opraviti, zatorej se imenujejo praktične n. pr. ples; spet druge so vtemeljene na učinku, katere dosežejo svoj namen v dovršenju predmeta, ki nam se pred oči stavi, torej se imenujejo poetiške (obrazne) vmetelnosti n. pr. slikarstvo. Iz tega je menda razvidno, da retorika na delavnosti obstaja; s to namreč dovršuje svoj posel. In o tem so vsi ene misli.

Pa meni se zdi, da ona tudi iz drugih umetnostij mnogo zajema. Saj jej včasih zadostuje stvar le preiskati. Zgovornost namreč govorniku ostane tudi, če molči, in če neha govoriti, bodi si nalašč ali slučajno zadržan; ne bo nehal govornik biti kakor zdravnik ne, ki je nehal zdraviti. Kajti tudi v samotnem ¹⁾ premišljevanju je nek vspeh, če ne največji, in potem je veselje nad vedami nekaljeno, kedar se poslovanju odrečejo in samega sebe opazuje živé. Neko podobnost pa ima tudi sè stvoriteljnimi umetnostmi v tem, da govore in povesti spisuje, kateri posel po pravici v govorniški delokrog štejeemo. Ako se pa ima enej izmed omenjenih vrst umetnostij prištevati, naj se imenuje, ker sestaja njena poraba posebno v delavnosti, tvorna ali upravna, kakor je druge imenujejo.

Poglavje 19.

Kaj bolj pospešuje zgovornost, prirodnost ali pouk?

Vem, da se je tudi vprašanje predložilo, se-li zgovornost po prirodnosti bolj popešuje ali po pouku. To se sicer ne razteza na nalogo mojega dela; kajti na dovršenost govornika obe vpljivata. A po mojem mnenju je največ zavisno od tega, kako da hočemo to vprašanje tukaj tolmačiti. Ako obe ločiš, bo prirodnost tudi brez pouka mnogo zamogla; pouk pa bo le na podlagi prirodnosti kaj zamogel. Če se pa obe primerno družita, bo pri srednje nadarjenih in poučenih govornikih nadarjenost več veljala, a dovršene govornike vzgaja po mojem mnenju bolj pouk nego prirodnost; kakor nerodovitni zemlji tudi najboljši poljedelec nič pomagal ne bo, rodovitna zemlja pa bo tudi sama brez obdelovanja rodila, a na rodovitni zemlji bo obdelovanje več opravilo kakor rodovitnost zemlje. Če bi bil Praksitel²⁾ poskusil iz mlinskega kamena kip napraviti, bil

¹⁾ Kako koristno da samota na učenje vpíva, kaže Kvintilijan v tretjem poglavju desete knjige.

²⁾ Praksitel, kipar v Atenah okoli l. 400. pr. Kr., izraževal je posebno lepo milobo in mladost, in je skoraj vsem bogovom krasne kipe izdelal.

bi mi Parški marmor tudi neobdelan ljubši; če bi pa ta kamen taisti umetnik izdelal bilj, imelo bi delo več vrednosti nego marmor. Napósled daje prirodnost tvarino za pouk; ta vpodablja ona se vpodablja. Ni umetnosti brez tvarine, tvarina pa ima tudi brez umetnosti vrednost, dovršena umetnost pa je več vredna nega najboljša tvarina. (Dalje prih.)

Botanični listi.

(Spisal Fr. Kocbek.)

X.

Minilo je gorko poletje s svojim mnogobrojnim in mnogolikim rastlinstvom. Poprej toli bujna rast polagoma ponehuje. Razen najnavadnejših poletnih rastlin, ki še cvetó ob mejah, pašnikih in na kaki slabi košenini, prikažó se nekoje jesenske rastline, dočim vse druge dozorevajo svoj plod. Nižava torej botaniku ne ponuja v jeseni obilo zanimivosti, drugače, če nabiraš razen plod, ali pa kot specialist, recimo pomolog in poznatelj grozdja, pokušaš in studiraš razno sadje in grozdje.

Dočim rastlinstvo v nižavi zamira, razveseli Te na višjih hribih, zlasti planinah, planinska cvetana, s katero se pa ne moreva obsirneje pečati, ker nama nedostaje prilike za to.

Da-si je malokdo imel srečo lastnoročno trgati poželjeno **planinko** in krasno **planinsko rožo**, vendar ju naj omenimo. **Planinka** (*Gnaphalium Leontopodium Scop., Edelweiss*) je soevetka in ima do 2dm visoko, gosto belo klobučinasto steblo, črtaste, spodej klobučinaste liste. Več cvetov je na vrhu zjedinenih v košarici, ki je obrobljena z belimi, klobučinastimi lističi, stoječimi nalik zvezdi. Planinka raste najraje na strmih pečinah in skalah, od koder jo je zelo težavno dobiti. Vendar, kadar jo ugledaš, pozabiš vse névarnosti in hlepiš po njej. Zato se pa zgodi ravno toliko nesreč pri nabiranju planink, V Solčavi raste na pečinah pri „Korošica-uti“ blizu Ojstrice in pri Okrešelu nad slapom na stranskih pobočjih.

Planinki v sorodu so mej drugimi tudi **zajéje nožiče** (*G. dioicum L., zweihäusiges Ruhrkraut*), ki cvetó maja in junija belo ali rúdeče, in **gozdna griževica** (*G. silvaticum L., Wald-Ruhrkraut*), katero najdeš sedaj ob gozdih in tudi njivah. Kocinasta je kakor planinka, samó rujavi cveti stojé v dolgem, listnatem klasu.

Od **planinske rože** ali **dragomastnika** rasteta na Spodnjem Štajerju dva: **dlakast** (*Rhododendron hirsutum L., behaarte Alpenrose*) in **širokolistni** (*Rh. latifolium Koch*). Vsak je nizek grmič s krasnimi bagrenastimi cveti. Prvi ima suličaste ali podolgate, vejičaste, spodej žlezaste napikane liste in raste v Turjah in Humu pri Laškem; drugi ima le nekoliko širje, okroglejše liste ter se nahaja v Solčavi pred pastirjem Vodou.

Pravi nakit visokih gorá so **svišči** (*Gentianae*) zelo grenke rastlinice, ki cvetó največ modro, pa tudi rúdeče in rumeno. Liste imajo celorobe in nasprotné. Cvetna čaša kakor tudi valjast in lijest venec s ploskvenim robom

sta razdeljena na 5, redko 4, zobcev. Od 100 vrsti jih raste le malo pri nas. Da si svišči najmnogobrojnejše rastó ob črti snežnici, vendar nekatere najdemo tudi na nižjih hribih, da celó v ravnini.

Poleg vže znanih svišcev, n. pr.: vlastovični svišč (glej „Pop.“ 1883, str. 282) in mehurnat svišč („Pop.“ 1888, str. 201), omenim naj še nastopne:

1. **Résast svišč** (*Gentiana ciliata* L., *gefranster Enzian*) je 1—3dm visok, enojnat ali malo vejnat; liste ima črtastosuličaste. Krasni svitlomodri cveti so vrh stebela. Rob ima 4 résaste zobce. Raste kaj pogosto na Mrzlici avgusta do oktobra.

2. **Sturm-ov svišč** (*G. Sturmiana* A. Kerner) je jako podoben **nemškemu svišču** (*G. germanica* W.), samo da ima cvetna cev temnovijoličast rob in je 30—45mm dolga. Ob grlu je bradata. Raste na Mrzlici in Medvejaku in je **za štajersko cvetano nova rastlina!!**

3. **Križni svišč** (*G. cruciata* L., *Kreuz-Enzian*) je do 5dm visok. Ima podolgate, trižilne liste, ki so na dnú nožničasto zarašeni. Posamezni pari listov stojé navskriž. Cveti so zunaj zeleno-modri, znotraj pa modri kot nebó in sedé v gostih vretenih. Cveté septembra na suhih hribih, travnikih in potih, osobito na apnenih tléh, n. pr. na Mrzlici.

4. **Izrezan svišč** (*G. excisa* Presl.) ima jajčaste, priostrene, sivozelene liste. Čašini zobci stojé proč. Raste v Solčavskih planinah.

5. **Travniški svišč** (*G. Pneumonanthe* L., *Wiesen-Enzian*) pa raste jako često na vlažnih travnikih v ravnini. Liste ima črtasto-suličaste, nekoliko debele. Mnogo cvetov stoji nasprotno ali premenjalno v redkem ali enostranskem grozdu. Grlo ni bradato.

Korenine nekaterih svišcev (*Radix Gentianae*), n. pr.: *G. lutea*, *pannonica*, *purpurea*, *punefata* — sodržujó grenak glikozid, „gentiopikrin“ imenovan, ki se rabi kot zdravilo posebno v okrepcanju želodea.

Iz-za mladosti poznaš še **kloša** (*Lappa officinalis* All., *gemeine Klette*), katerega plod Ti je služil v razposajenosti za igračo, da si ga drugim metal na obleko ali zatikal v lase. Plod ima namreč nazaj zavihnjene osti ali špice ter se tako prime. Zató slišiš v Nemeih često rek: „sich wie Kletten anhängen“, ki velja nadležnim sitnežem. Kloš je močna, vejnata rastlina, z velikimi listi. Bagrenasti cveti so v obli košarici.

Da-si je **jesenski podlessek** (*Colchicum autumnale* L.) dobro znan kot travniška plevel in huda strupena rastlina, vendar naj ga še navedem. Savinjčani dali so mu dvoje ime: cvetu pravijo v jeseni „ušivec“, plodu pa spomladi „čmerika“. Sveži podleskov gomolj sodržuje alkaloid „Colchicum“. Pri žvekanju gomolja začne grló boleti in sline močno tekó. Zel sama kakor tudi plod sta tudi strupene. V dokaz strupenosti podleska bodi nastopni slučaj: V Olumucu so tri delaveci nekemu lekaru izpili tinkturo, katero je napravil iz gomoljev. Od teh je jeden po silnem bljevanju, driski in bolečinah v drobu drugi dan, jeden pa po enakih simptomih tretji dan umrl, dočim je samó tretji delavec smrti ušel. (Oesterr. botan. Wochenblatt 1851, str. 134). — Stari Grki imenovali so podlessek „*Ephemerou*“, ker so mislili, da mora oní, ki pojé gomolj, še isti dan umreti. — S tem završim opisovanje rastlin.

Dostavki in popravki. O nedotiki menil sem, da raste le na Pohorju, sploh le bolj na prvotnih planinah. Kasneje sem se pa prepričal, da raste tudi v celjski okolici, na Mrzlici, v Hrastniku in Trbovljah. — V „botaničnem listu“ IX. str. 264. beri: „B. ceruua“ mesto „ceruua“. Nekateri botaniki pišó tudi „ceruus“.

V zadevi „zaveze slovenskih učiteljskih društev“

Po poročilu g. predsednika Vojteh Ribnikar-ja pristopilo je sl. „Logaško učit. društvo“ pri občnem zboru, dné 7. junija t. l. jednoglasno k „zavezi sl. uč. društev“. (Poročilo z dné 11. avg. 1888.)

Nadalje je sl. „Postojinsko uč. društvo“ pri svojem občnem zboru, dne 5. jul. t. l. v Senožečah jednoglasno bilo za to, da pristopi k nameravanej „zavezi sl. uč. društev“. (Poročilo g. tajnika J. Dimnik-a v Postojini z dné 17. jul. t. l.)

Isto tako je prijavilo svoj pristop k „zavezi“ sl. „Gornjegraško učit. društvo“ po svojem tajniku g. Mateju Dediču v Bočni, z dné 6. avg. t. l.

Po tem takem so prijavila doslej pristop k „zavezi slov. učit. društev“ naslednja učit. društva slovenska:

1. „Celjsko učit. društvo“. 2. „Slov. učit. društvo v Ljubljani“. 3. „Pedagogično društvo na Krškem“. 4. „Šmarijsko-rogaško učit. društvo“. 5. „Učiteljsko društvo za Goriški okraj“. 6. „Ptujsko učit. društvo“. 7. „Sežansko učit. društvo“. 8. „Tominsko učit. društvo“. 9. „Slov. učit. društvo za Koprski okraj“. 10. „Ljutomersko učit. društvo“. 11. „Savinjsko učit. društvo“. 12. „Postojinsko učit. društvo“. 13. „Logaško učit. društvo“. 14. „Gornjegraško učit. društvo“. (Pogojno: 15. „Ormoško učit. društvo“.)

Pravila — deloma premenjena, kakor so bila ponatisnjena v „Popotniku“ so vsled ukaza vis. c. kr. ministerstva za notranje zadeve, z dné 31. avgusta 1888. l., št. 15.443 potrjena. (Osnovalnemu odboru naznanjeno potom c. kr. okr. glavarstva Celjsk., z dné 8. sept. 1888. l., št. 27.127).

Toliko slavnim društvom, ki so zavezini člani, v tačasno znanje! Vse drugo sledi v kratkem!

Vsem zavednim učiteljem slovenskim bratski pozdrav? (Osn. odb.)

Poročilo

o pošiljativah za „Prvo slovensko stalno učilsko razstavo“
Pedagogiškega društva v Krškem.

(Dalje.)

Ocene.

1. R. Trampler — Atlas für ein-, zwei- und dreiclassige Volksschulen. — Cena 30 kr.

2. R. Trampler — Atlas für vier-, fünf- und sechsclassige Volksschulen. — Cena 60 kr.

3. R. Trampler — Atlas für sieben- und achtclassige Volksschulen
Cena 1 gld. 70 kr.

4. R. Trampler — Atlas der österreichisch-ungarischen Monarchie.
Cena 55 kr.

Vsi ti atlanti so izšli v zalogi c. kr. dvorne in državne tiskarne na Dunaju in so po svoji uredbi namenjeni za rabo v kranjskih šolah, zlasti imajo prvi

trije napis „Ausgabe für Krain“. Diči jih na ovitku grb kranjske dežele in ljubljanskega mesta.

Metodično so urejeni v njih plastično izpeljani zemljevidi. Prvi trije atlanti imajo namreč na čelu zemljevid ljubljanske okolice, potlej sledita po 2 zemljevida (goro- in vodopisni ter politični) Kranjske, po 2 Avstrije, po 2 Evrope in naposled še obe poluti. — Najmanjši atlas (ena 30 kr.) ima torej 8 lepih zemljevidov, ostali pa veliko več.

Na vseh teh atlantih ni najti bistvenih pomot; razločno se na njih vidijo gore, plani, vode i. dr. Tudi niso zemljevidi preobloženi z imeni, čeravno ne moremo reči, da bi jih bilo premalo. Vse toplo priporočujemo kranjskim šolam, zlasti najmanjšega in najcenejšega. Želeli bi le to, da bi pri novih natisih e. kr. državna tiskarna založila vsaj nekaj zemljevidov (ljubljsko okolico, Kranjsko, Avstrijo, Evropo, poluto) s slovenskimi imeni. Potlej se bodo odstranile tudi nekatere pomanjkljive pisave., n. pr. Jelouza mesto Jelovica, Vochu mesto Vogel, Pestšenik mesto pečenik. Odveč, preobširno je zaznamnovati na Kranjskem zemljevidu dva Schneeberga („Snežnik“ je namreč tudi na Kočevskem.) L.

Razložba časovnih razmerij. 2 tabeli s 7 dijagrami. I tabela (128—73cm velika) obsega: 1. razdelitev minute, 2. razdelitev ure, 3. razdelitev dneva in 4. razlike časa. II. tabela obsega: 1. razdelitev leta, 2. dolgost dneva in noči. Založil Karol Jansky v Taboru na Českem. Cena 1 gld. 40 kr.; na platnu in s palicami 2 gld. 80 kr.

Najtežavneje je, otrokom prav in popolnem predočiti razdelitev časa. S tem poukom se ima pričeti že v I. razredu, potem pa se obravnava v vedno večji in težji meri. Pa tudi šolska berila obsegajo precej sestavkov, ki se ozirajo na razmerje časa. Vsega tega nikakor ni mogoče otrokom razložiti brez nazorovanja. Res, da si vé spreten učitelj pomagati z risanjem itd., toda to potrebuje dokaj dragega časa. Zato moramo biti prav hvaležni založniku, da je preskrbel v českem jeziku tako praktično, cenó, okusno, stvarno in metodično urejeno učilo na podlagi šolskih beril. Za nižjo stopinjo ljudske šole je primerna prva tabela, na višjih stopinjah pa bode imela mnogo vspeha druga. Vsak učitelj bode torej z veseljem posegel po tem novem učilu, na katero opozarjamo vse merodajne kroge. G.

Geschichte und Sage der österreich.-ungar. Monarchie. V treh zvezkih. Spisal Sigmund Berger, nadučitelj v Novi Rožnici na Moravskem. 1886. Samozaložba. Cena vsem trem delom 2 gld. 70 kr.; krasno vezanim 3 gld. — 1 zvezek 1. gld. 20 kr., 2. ali 3. zvezek po 80 kr.

Ta knjiga nam podaja v krajših odstavkih velik zaklad avstrijske zgodovine in pravljice in to na način, ki kaže temeljito pedagoško znanje pisateljevo. V prvem zvezku nahajamo poleg skupne avstrijske zgodovine tudi posebno zgodovine posamnih dežel. Najbolj nas zanimata sestavka: a) Zgodovina Kranjske. b) Slovenci na Kranjskem in v sosednih deželah. Vendar bi želeli tu nekoliko več jedrovitosti, doslednosti in vernosti, česar dandanes ni težko doseči, ko se je o Slovencih in njih kulturni zgodovini pisalo tudi v nemščini že precej nepristranski. Napak ne bodem navajal, ker govori knjiga inče tudi o Slovencih pohvalno. — V drugem zvezku nahajamo poleg pripovedi iz avstrijske zgodovine tudi životopise imenitnih mož, med temi pa vendar pogrešamo marsikakega slavnega moža, katerega bi radi videli na primernem mestu.

Tretji zvezek obsega zgodovinske pravljice posameznih dežel, med temi najdemo n. pr. iz Kranjskega: pravljico o ljubljanskem gradu, o svibenskem prstanu in o divjem lovcu. Temu delu so pridejane lepe pesni, ki se tesno naslanjajo na zgodovinsko tvarino in jo tako oživljajo.

Iz vsega dela veje pravo avstrijsko domoljubje, in učitelj, ki bode na ta način vnmal svoje učence, žel bode mnogo vspeha. Zato najbolje priporočamo to delo učiteljem in voditeljem. G.

Dopisi.

Primorje. V enem zadnjih listov „Slovenskega Naroda“ čital sem brzojav z Beča, da so pravila naše „zaveze“ vsprejeta. Vzdihnil sem iz dna srca „hvala Bogu“, prvi korak je storjen. Slavna učiteljska društva, sedaj je čas pokazati, kako se za stvar, učiteljstvu slovenskemu koristno, zanimате. Prihitite slavnemu, požrtvovalnemu in delavnemu, osnovalnemu odboru na pomoč! Kolegi pa, koji ste do sedaj z mirnim oćesom motrili ter majaje z glavo menili, da ne bode iz tega nič, vzdramite se, pokažite svetu, da ste slovenski učitelji, kojim je mar vstrajna volja, delavnost, navdušenost, vnetost za naš ugled in za našo korist. Osnujte v okrajih, kjer še društeev nimate, svoje društvo, združujte se, kajti v slogi je moć. Na noge torej!

Na Goriškem je većinoma pričel že šolski pouk in kmalu prične tudi v tržaški okolici in po Istri.

Ker ravno govorim o tužnej Istri, ne morem preiti misli, koja gojim že mnogo let, da bi namreć tudi Vi učitelji — kolegi osnovali po svojih okrajih društva. Res Vas je v kojem okraju malo „a ljudi ste“. Voloski, Puljski, in na otokih Vas je precej učiteljev. Združite se polagoma in videli bodete, kaj vstrajnost premore, ter se tudi Vi priklopite našej „zavezi“, koje smoter je delati za splošno blaginjo učiteljstva. — Slišal sem, da so tudi letos vrla učiteljska društva na Goriškem, t. j. Goriško, Sežansko in Tominsko vložila prošnjo na deželni zbor za vzboljšanje plać. Bog dal, da ne bi bilo zaman! —
Zobán.

Iz Prage. Česka učiteljska društva osnovala so osrednje učiteljsko društvo z namenom izdajati s pomoćjo Poljakov, Hrvatov in Slovencev originalno slovansko knjižnico za mladino ne le z izvorno vsebino, ampak tudi z izvirnimi slikami (lesorezi), torej popolnoma neodvisno od tuje spekulacije. Izvod se izda v katerem koli omenjenih štirih jezikih, ako se zagotovi vsaj 300 iztisov. Lesorezi se pa bode hranili, da se lahko tudi izdaje prevodi v sorodnih jezikih.

Tovarši! ideja je gotovo lepa in resnega prevdarka vredna! Slovenska učiteljska društva naj se o tem pri zborovanjih posvetujejo, sklepe pa znanemu Slovenceľjubu g. Jan Lego-tu (museum česki) v Prago naznanijo. To bi pospeševalo gotovo kulturo in vzajemnost med avstrijskimi Slovani in učitelji.
—j.

Novice in razne stvari.

[Imenovanje.] Marljivi naš sotrudnik gosp. Janez Koprivnik — dosedaj e. kr. vadniški učitelj na mariborskem zavodu za izobraževanje učiteljev, — imenovan je e. kr. glavnim učiteljem za naravopisje in kmetijstvo ravno tu. — Imenovanje tó nam je dokaz, da prave zasluge še tudi pri nas obveljajo, in preprićani smo, da bode tako za zavod kakor tudi za učiteljski naraščaj imelo le blagonosne nasledke. — Sotrudniku Koprivnik-u pa kličemo iz dnu srea: Še mnogaja leta!!!

[Kranjskemu dež. zboru] je vlada predložila načrt zakona za uredbo plaće katehetom na kranjskih ljudskih šolah, kateri se je izročil finanćnemu odseku.

[Naućni minister] za Translitavijo postal je grof Albin Czaky.

[Glavno zborovanje] „saveza hrvatskih učitelj-kih društava“ vršilo se je dne 15. t. m. v Zagrebu.

[Knjižnica hrvaškega pedagogijsko-književnega zbora] razdeljena je na 17 skupin. I. skupina: „Enciklopedije, zbirke ućenih društeev“ šteje 15 velikih del v 133 knjigah in 226 zvezkih. — II. „Filozofićna dela,

logika, psihologija, etika, estetika, teologija“ šteje 122 del v 148 zvezkih. — III. „Pedagogija, didaktika, metodika, specialni navodi, nazorni pouk, slike za nazorni pouk, zabavišča, telovadba, pedagoški časopisi“ šteje 494 del v 632 zvezkih. — IV. „Jezikoslovje, začetnice, berila, slovnice, rečniki, hrestomatije“ ima 223 del v 283 zvezkih. — V. „Lirika, drama, pripovedke, romani v beletrističnih časopisih“ ima 162 del v 181 zvezkih. — VI. „Zgodovina državna, kulturna, znanosti, umetnosti, književnosti in pedagogije“ šteje 167 del v 185 zvezkih. — VII. „Zemljepis, narodopis, potopisi in etnografija, statistika, kartografija“ ima 151 del v 164 zvezkih. — VIII. „Prirodne znanosti: prirodopis, siloslovje (dinamika), kemija, astronomija“ šteje 165 del v 167 zvezkih. — IX. „Tehnični spisi: tehnologija, strojeslovje, naimarstvo, gospodarstvo“ ima 62 del v 78 zvezkih. — X. „Računstvo, matematika, geometrija“ šteje 80 del v 90 zvezkih. — XI. „Spisi za mladino in narod“ šteje 244 del v 275 zvezkih. — XII. „Mehanične spretnosti: lepopisni navodi, pisanke, risanke, navodi za črtanje, uzorec za čitanje, stenografija“ šteje 31 komadov v 32 zvezkih. — XIII. „Koledari, šolska poročila, programi, razglasi in razen drobiž“ ima 135 komadov v 201 zvezkih. — XIV. „Socijalno-politični spisi“ šteje 25 del v 26 zvezkih. — XV. „Glasbeni spisi“ ima 39 del v 52 zvezkih. — XVI. „Rokopisi“ ima 8 komadov. — XVII. „Vojni spisi“ šteje 49 del v 52 zvezkih. — Vsa knjižnica šteje nad 5000 izvodov. Knjige ima hrvaške, srbske, ruske, češke, poljske, slovenske, nemške, laške, francoske in latinske. — Kadar bodo knjige prenešene v hrv. učit. dom, napravila se bo „občna učiteljska knjižnica“, kjer si bodo lahko učitelji izposojevali knjige. Uvete, pod kojimi se bodo dobile knjige, sestavi „zaveza hrv. učit. društev“. Takó si ustanovi hrvaško učiteljstvo krasno knjižnico, ki je zopet lep čin njegove plodnosne delavnosti. Le v tem smislu krepko naprej!

[Pestalozzi-ju] v čast se je v Brugg-u na Švicarskem pred nekaj dnevi razkrila spominska plošča, ki je vzdana na hiši, kjer je slaven pedagog umrl. Mramorova plošča je 2m dolga, 1m visoka. V sredi je relief Pestalozzi-jev, narejen po izvornem portretu iz l. 1820, ki se hrani v Pestalozzi-jevi sobici v Zürich-u. Na desno in levo stoji nastopni napis: „In diesem Hause starb Heinrich Pestalozzi 17. Februar 1827“.

[Šolstvo v Italiji.] V Italiji je 47.000 učiteljev. V zadnjih 26 letih naraslo je število učencev od 37.000 na 1,800.000. Število analfabetov pomanjšalo se je od 74% na 62%.

[Proračun v Ruski.] Po proračunu za l. 1888 potrošilo se je v Rusiji na vojsko 250 milijonov, na šolstvo pa 20 milijonov rubljev.

NATEČAJI.

Štv. 391.

Učiteljsko, ozir. podučiteljsko mesto.

V Slovenjgraškem šolskem okraju je na trirazredni ljudski šoli pri Sv. Ilu pri Turjaku učiteljsko mesto definitivno, eventualno podučiteljsko mesto provizorično namestiti.

Bedno obložene prošnje naj se vložijo predpisanim potom do 15. oktobra t. l. krajnemu šolskemu svetu pri Št. Ilu pri Turjaku.

Znanje slovenskega jezika je neobhodno potrebno.

Okr. šolski svet Slovenjgradec, dne 6. septembra 1888.

1-2

Predsednik: *Finetti s. r.*

Štv. 1200.

Učiteljsko mesto.

I
Na enorazredni ljudski šoli v Brezulah je učiteljska služba IV. plačilnega razreda in s prostim stanovanjem izpraznjena.

Prosilec naj svoje prošnje z dokazom o sposobnosti za podučevanje v katoliškem veronauku vložijo do 15. oktobra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Brezulah.

Okr. šolski svet v Mariboru, dne 5. septembra 1888.

Predsednik: *Hein s. r.*

Št. 422.

Učiteljsko mesto.

Na enorazredni ljudski šoli v **Št. Petru v medv. selu** se umešča def. učiteljsko mesto z dohodki IV. plačilne vrste.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje vložijo potom predpostavljene okr. šolsk. sveta do **30. septembra t. l.** pri krajnem šolskem svetu v **Št. Petru v medv. selu**.

Okr. šolski svet Šmarje, dne 11. septembra 1888.

Predsednik: *Netoliczka s. r.*

Št. 305.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli, IV. plačilne vrste v **Gomiškem** se umešča podučiteljsko mesto s postavnimi dohodki in s prostim stanovanjem (1 izbo v šolskem poslopju) definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci ali prosilke naj svoje redno obložene prošnje vložijo do **15. oktobra t. l.**, in sicer, ako še niso nameščene, neposredno, sicer pa potom svoje predpostavljene okr. šolske oblasti pri krajnem šolskem svetu v **Gomiškem**.

Okr. šolski svet Vranski, dne 8. septembra 1888.

Predsednik: *Netoliczka s. r.*

Št. 1088.

Učiteljske službe.

V **Ptujskem** šolskem okraju se tudi provizorično nameščajo:

- a) ena učiteljska služba pri **sv. Marjeti** poleg **Ptuja**, IV. plačilna vrsta.
- b) ena podučiteljska služba pri **sv. Urbanu** poleg **Ptuja** in ena pri **sv. Lovrencu** v slov. goricah, IV. plačilnega razreda in obe s prostim stanovanjem.

Prosilci naj svoje prošnje do **30. septembra t. l.** pri dotičnem krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet v **Ptuju**, dne 24. avgusta 1888.

1-3

Za predsednika: *Ramer s. r.*

Za šolsko mladino pri slavnostih povodom **40-letnega vladanja Njih Veličanstva cesarja** priporočava z barvotiskano sliko cesarja našega in 17 lesoreznimi podobami okrašeni, v najinem založništvu izišli slavnostni spis

Naš cesar

(1848—1888.)

Zgodovinski spis za slovensko mladino.

Priredil učitelj.

Slavnostni ta spis, koji so priporočali visoki c. kr. deželni šolski sveti kranjski, koroški, primorski in štajerski najtopleje v nakupovanje, je kaj priličen zaradi svoje patriotične vsebine, kakor tudi zaradi bogate opreme svoje v stalen spomin na letošnjo štiridesetletnico vladanja Njih Veličanstva cesarja našega Frana Josipa I.

Cena spisu je **18 kr.** Za 100 in več kupljenih izvodov se znatno cena zniža.

 Razprodajalcem dovoljuje se rabat.

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

2-5